
ANSÖKAN

Deltagande i Räddningsverkets nationella och
Världshälsoorganisationens internationella nätverk för
En Säker och Trygg kommun

**TÖREBODA
KOMMUN**

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
2. Bakgrund	4
Töreboda kommun	4
Kostnader för skador.....	5
Länsolycksfallsprogram.....	5
Etik	5
3. Vision och mål	5
3.1 Vision.....	5
3.2 Mål	5
4. Indikatorer för En säker och trygg kommun	6
4.1 En infrastruktur baserad på kommuninvånarnas deltagande och samarbete, ledd av en tvärsektoriell grupp som är ansvarig för främjande av säkerhet i kommunen.....	7
4.2 Långsiktiga, varaktiga program omfattande båda könen och alla åldrar, miljöer och situationer	9
4.2.1 Barn och ungdomars säkerhet 0–19 år	10
Säker och trygg gymnasieskola	11
4.2.2 Säkerhetsfrågor för äldre och funktionshindrade.....	13
4.2.3 Brottsförebyggande arbete.....	14
4.2.4 Trafik, Säker och trygg arbetsmiljö, Säker och trygg idrott samt droger	14
Trafik	14
Säker och trygg arbetsmiljö	15
Säker och trygg idrott	15
Droger	15
4.2.5 Risklinjen	16
5. Program som riktas mot högriskgrupper och – miljöer samt program som främjar säkerhet för utsatta grupper	17
6. Program som dokumenterar skadors frekvens och orsaker	18
7. Utvärdering för att bedöma programmets processer och effekter av förändringar	19
8. Fortgående deltagande i nationella och internationella ”Safe Community” nätverk	20
9. Tillkomst av detta dokument	21
10. Referensmaterial	22
11. Aktuell skadestatistik i Töreboda	22

1. Inledning

Skador är ett stort folkhälsoproblem, i Sverige liksom i övriga världen. Av alla dödsfall i Sverige år 2001 var det nästan 5 % som berodde på skador av olika slag. Därmed är det den fjärde största dödsorsaken efter hjärt – kärlsjukdomar, andningsorganens sjukdomar och tumörer. Antalet dödsfall till följd av fall fortsätter att öka, på en tioårsperiod mellan 1991 - 2001 har de ökat med 28 %. Bland barn, ungdomar och yngre vuxna är olycksfallsskador den vanligaste dödsorsaken. Fyra av fem av alla skador sker i hem – och fritidsmiljöer. Ca 1 miljon människor söker årligen läkarvård för skador, förutom ett stort lidande innebär dessa skador stora ekonomiska kostnader för såväl hälso- och sjukvården som övriga samhällssektorer. Risken att drabbas av skador finns i alla miljöer och situationer där människor vistas som t.ex. på arbetsplatser, i samband med fritidsaktiviteter och i hemmet. Dock visar senare års forskning att det finns stora socioekonomiska skillnader i fråga om olycksfallsskador med dödlig utgång. Detta är inte specifikt för olycksfallsskador, utan den ojämlika hälsan måste därför ses som den största utmaningen för såväl det skadeförebyggande arbetet som folkhälsoarbetet i övrigt.

På grund av bland annat ekonomiska och medicinska skäl förmår inte hälso- och sjukvården att vårda bort samtliga konsekvenser av olika olycksfallsskador. Erfarenhet visar, i synnerhet från det nationella nätverket "En Säker och Trygg kommun" att frekvensen av skador kan minska avsevärt genom ett långsiktigt förebyggande arbete. Detta sker genom forskning, kartläggning och utvärdering i kombination med ett tvärsektoriellt praktiskt genomförande i nära samarbete med kommuninvånarna.

Töreboda kommun har sedan det lokala folkhälsorådet bildades 1996 bedrivit ett tvärsektoriellt skadeförebyggande arbete. Hösten 2002 fattade kommunstyrelsen beslut om att arbeta för att få utmärkelsen "En Säker och Trygg kommun". Våren 2003 bildades en tvärsektoriella styrgrupp för det skadeförebyggande arbetet i Töreboda kommun, styrgruppen finns under det lokala folkhälsorådet.

Ett övergripande syfte med en lokal handlingsplan för "Töreboda - En säker och Trygg kommun" är att ytterligare stimulera och förstärka det förebyggande arbetet av skador i Töreboda kommun. Dels för att öka säkerheten i olika åldrar, miljöer och situationer och för att samordna olika insatser samt klargöra roller och ansvar för det skadeförebyggande arbetet i Töreboda. Studier visar också att skadeförebyggande arbetet bedöms ge miljonbesparingar inom olika samhällssektorer. Kan vi i Töreboda kommun förebygga skador innebär det mindre mänskligt lidande och minskade kostnader för samhället. Personella och ekonomiska resurser kan i stället frigöras till andra angelägna satsningar.

2. Bakgrund

Töreboda kommun

Töreboda kommun ligger vid Göta kanal, mitt emellan Vänern och Vättern och hade vid årsskiftet 2003/2004 ca 9.400 invånare.

Västra stambanan har alltid varit en viktig transportled genom kommunen. Goda kommunikationer finns idag både med Stockholm och Göteborg. Med X 2000 når man Stockholm på ca 2 timmar och Göteborg på ca 1 tim.

Kommunen ligger i en jordbruksbygd, men har sedan slutet av 1930 varit dominerad av industrier. Undersökningar från Svenskt Näringsliv visar att Töreboda har ett bra företagsklimat. Här verkar idag ett flertal kända företag inom ett antal olika branscher. Nämnas kan Daloc AB som är Sveriges största tillverkare av brand- och säkerhetsdörrar av stål samt Baltic Safety Products AB, Europas största tillverkare av flytvästar.

Den kommunala omsorgen är väl tillgodosedd med förskolor, skolor, bibliotek, kulturskola och äldreboenden i tätorterna, i kommunen finns en vårdcentral. Bland alla fritidsanläggningar kan nämnas ishall, idrottshallar, simhall, motionshall, bowlinghall, golfbana, tennisbanor och idrottsplatser. I kommunen finns flera motions slingor och elljusspår. Ett nytt ridhus invigdes hösten 2003. Det har tillkommit tack vare insatser från kommun, näringsliv och privatpersoner.

Vi har bra boendemiljö, fina fritidsanläggningar, närhet till bl.a. Tivedens nationalpark och ett mycket aktivt föreningsliv. Både för de små och de stora.

Åldersfördelning enligt följande:

Ålder	Procentuell fördelning Töreboda kommun	Procentuell fördelning hela riket
0-15 år	19%	19%
16-24 år	9%	11%
25-64 år	51%	53%
65-	21%	17%

Antalet arbetstillfällen uppgår till 3545. Kommunen har ett högt antal anställda inom industrin 31 %, jord och skogsbruket 6 % och byggindustrin 8 % i förhållande till riket som har 18 % respektive 2 % och 6 %. Inom vård och omsorg har kommunen ungefär lika stor andel anställda som riket. Lägre antal anställda i förhållande till riket finns inom övriga näringsgrenar.

Invånarna i Töreboda kommun har idag en låg utbildningsnivå i åldersgruppen 16-64 år, andelen som har en eftergymnasial utbildning uppgår till 17 % i förhållande till riket som har 32 %. Kommunen har under de senaste åren satsat resurser på att öka samarbetet med bl.a. Högskolan i Skövde för att därigenom öka kommuninvånarnas utbildningsnivå.

Enligt statistik från länsarbetsnämnden var totalt 387 personer arbetslösa i kommunen, räknar man både öppet arbetslösa och personer i arbetsmarknads- åtgärder blir det 8 % i åldersgruppen 16 – 64 år, för riket ligger den siffran på 6 %.

I november 2001 var sjukskalet för samtliga i åldersgruppen 16 – 64 år 2,4, i juni 2004 låg det på 1,5. (Sjuktal = antal utbetalda dagar med sjukpenning och arbetsskadesjukpenning relaterat till antal registrerade försäkrade 16 – 64 år. Här är inte de medräknade som uppbär förtidspension eller sjukbidrag) Pågående sjukpenningfall har under samma tid minskat från 379 fall till 221 fall. Antalet fall med sjukersättning har ökat något under denna period. Försäkringskassan och Vårdcentralen inledde i slutet 2002 ett nära samarbete när det gäller sjukskrivningar. En handläggare från Försäkringskassan träffar tillsammans med sjukskrivande läkare patienten för att diskutera och planera för den sjukskrivne.

Kostnader för skador

Beräkningar gjorda på nationell nivå visar att samhällets kostnader för samtliga skador/år är 50 miljoner kronor/10 000 invånare. För oss här i Töreboda skulle det innebära ca 47,5 miljoner kronor i extra utgifter för skador och olycksfall. Dessa kostnader är beräknade på sjukvård, utgifter för kommunen till bl a färdtjänst, äldrevård, hemvård och social rehabilitering, försäkringskassan, arbetsgivare, rättsväsendet, försäkringsbolag och privatpersoner. Utöver dessa kostnader så minskar skatteintäkterna.

Länsolycksfallsprogram

1999 bildades Västra Götalandsregionen som består av 49 kommuner. Skaraborg, som är en del av regionen består av 15 kommuner med ca 250 000 invånare. 1992 utarbetades länsolycksfallsprogrammet "Nyckeln till ett säkrare och tryggare Skaraborg", det sträcker sig över perioden 1993 – 2010. Programmet är utarbetat i samverkan mellan Kommunförbundet, landstinget Skaraborg, länsstyrelsen, försäkringskassan och yrkesinspektionen. Samtliga aktörers nämnder har beslutat att vi ska satsa på det skadeförebyggande arbetet i Skaraborg. Syftet med länsprogrammet är att stimulera och stödja det lokala skadeförebyggande arbetet. För närvarande finns det 5 kommuner i Skaraborg, Falköping, Lidköping, Mariestad, Skövde och Tidaholm som är utnämnda till "En Säker och Trygg kommun".

Etik

Folkhälsoetiska aspekter måste alltid beaktas, så även i det lokala skadeförebyggande arbetet. Vid handlingsprogrammets genomförande skall den enskildes integritet respekteras, resurserna skall fördelas rättvist, dessutom skall de mest effektiva metoder användas. Dessutom bygger handlingsprogrammet på tvärsektorielt arbete, där aktörerna har olika kunskapsbakgrund och sekretessbestämmelser.

3. Vision och mål

3.1 Vision

2015 är Töreboda en expansiv och attraktiv kommun, där det finns kunskap, delaktighet och människorna är friska och trygga.

3.2 Mål

Övergripande mål

Det övergripande målet med det lokala folkhälso- och skadeförebyggande arbetet är att starta uthålliga processer vilket ska främja hälsa, samt förebygga ohälsa hos kommunens invånare.

Delmål

Töreboda kommun ska senast 2010 ha minskat antalet skadefall med totalt 10%.

4. Indikatorer för En Säker och Trygg kommun

År 1989 lanserades på svenskt initiativ iden om En Säker och Trygg kommun eller A Safe Community.

Safe Community utgör en viktig strategi i Räddningsverkets nationella och WHO: s internationella skadeförebyggande program, det är en modell för det skadeförebyggande arbetet i lokalsamhället. Den bärande tanken i Safe Community är att skapa en struktur för samverkan mellan olika parter i kommunen. Programinnehållet skall integreras i ordinarie verksamhet.

För att bli utnämnd till en Säker och Trygg kommun - A Safe Community fordras att kommunen utgår från vissa fastställda, internationellt gällande indikatorer vad gäller organisation, program och arbetssätt samt dokumentation och utvärdering av det skadeförebyggande arbetet.

En Säker och Trygg kommun ska ha:

En infrastruktur baserad på kommuninvånarnas deltagande och samarbete, ledd av en tvärasektoriell grupp som är ansvarig för främjande av säkerhet i kommunen

Långsiktiga varaktiga program omfattande båda könen och alla åldrar, miljöer och situationer

Program som riktats mot högriskgrupper och – miljöer samt program som främjar säkerhet för utsatta grupper

Program som dokumenterar skadors frekvens och orsaker

Utvärdering för att bedöma programmens processer och effekten av förändringar

Fortgående deltagande i nationella och internationella "Safe Community" nätverk

4.1 En infrastruktur baserad på kommuninvånarnas deltagande och samarbete, ledd av en tvärsektoriell grupp som är ansvarig för främjande av säkerhet i kommunen

För att kunna uppnå handlingsprogrammets mål är det viktigt att engagera samhällets befintliga aktörer, att väcka intresse och medvetenhet för att finna gemensamma lösningar. En stor utmaning är att finna former som motiverar invånarnas delaktighet och vilja till förändring. Det gäller att finna ett vinna – vinna förhållande mellan alla inblandade aktörer och marknadsföra detta budskap på ett professionellt sätt.

Strategi

Genomförandestrategin består av fyra delar:

- **Information**
- **Utbildning**
- **Konkreta åtgärder**
- **Uppföljning**

• **Information**

Det skadeförebyggande arbetet handlar framför allt om att väcka medvetenheten om skaderisken, både hos enskilda, skola, föreningar, företag och organisationer. En viktig uppgift är därför att sprida informationen muntligt i stora och små grupper på mässor och utställningar, skriftligt genom rapporter, skrivelser, tips och via massmedia genom nyhets- bevakning och intressanta artiklar.

De nås genom information, utbildningar, olika lokala kampanjer, utställningar och liknande.

Lokala pressen har här en viktig uppgift genom att medverka till att sprida informationen i ärendet till sina läsare inom kommunen.

• **Utbildning**

Utbildning är en mycket viktig del i arbetet och stora utbildningsinsatser pågår som når personal inom barn- och äldreomsorg, föräldrar, ledare i idrottsföreningar, skolans ungdomar och pensionärer.

För att ta del av andras erfarenheter och nya forskningsrön har representanter från arbetsgruppen En säker och Trygg kommun deltagit i konferenser med nationell prägel både inom och utom landets gränser. Dessutom har representanter från Katrineholms kommun varit i Töreboda för att förmedla kunskaper och information från en redan utnämnd kommun. I samband med det besöket deltog också representant från Räddningsverket i Karlstad.

• **Konkreta åtgärder**

Stora och små åtgärder genomförs, som t ex utbildning av arbetsgrupper, utställningar, annonser, utskick av broschyrer etc. Många åtgärder genomförs av arbetsgrupperna. En viktig uppgift är att säkra rutiner för det skadeförebyggande arbetet inom olika verksamheter, t ex inom skolan, barnomsorgen, äldreomsorgen.

• **Uppföljning**

Det pågår en kontinuerlig uppföljning av arbetet, både vad gäller resultat och process - bl a genom att åtgärder följs upp och genom skaderegistrering av Skadeenheten i Skaraborg.

Den bästa effekten i arbetet når man när man inriktar de förebyggande åtgärderna på de platser där olycksfall ofta inträffar. Kommunen ansvarar för många av kommuninvånarnas miljöer, som t ex trafiken, många fritidsanläggningar, skolan, barnomsorgen och äldreboendet. Ett sätt att betona detta ansvar är att man säkrar rutiner för det skadeförebyggande arbetet samt ser till att nätverken, både inom kommunen och med andra aktörer, fungerar så att det blir möjligt att hitta gemensamma lösningar. För att skapa möjligheter för ett lokalt folkhälsoarbete finns sedan hösten 1996 ett politiskt sammansatt folkhälsoråd i Töreboda.

Arbetet grundas på kunskap om invånarnas hälsosituation och bedrivs långsiktigt och tvärsektorielt. Det lokala folkhälsoarbetet vilar på det nationella folkhälsomålet "Att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen", samt på de elva målområdena som är:

- Delaktighet och inflytande i samhället.
- Ekonomisk och social trygghet.
- Trygga och goda uppväxtvillkor.
- Ökad hälsa i arbetslivet.
- Sunda och säkra miljöer och produkter.
- En mer hälsofrämjande hälso – och sjukvård.
- Gott skydd mot smittspridning.
- Trygg och säker sexualitet och en god reproduktiv hälsa.
- Ökad fysisk aktivitet.
- Goda matvanor och säkra livsmedel.
- Minskat bruk av tobak och alkohol, ett samhälle fritt från narkotika och dopning samt minskade skadeverkningar av överdrivet spelande.

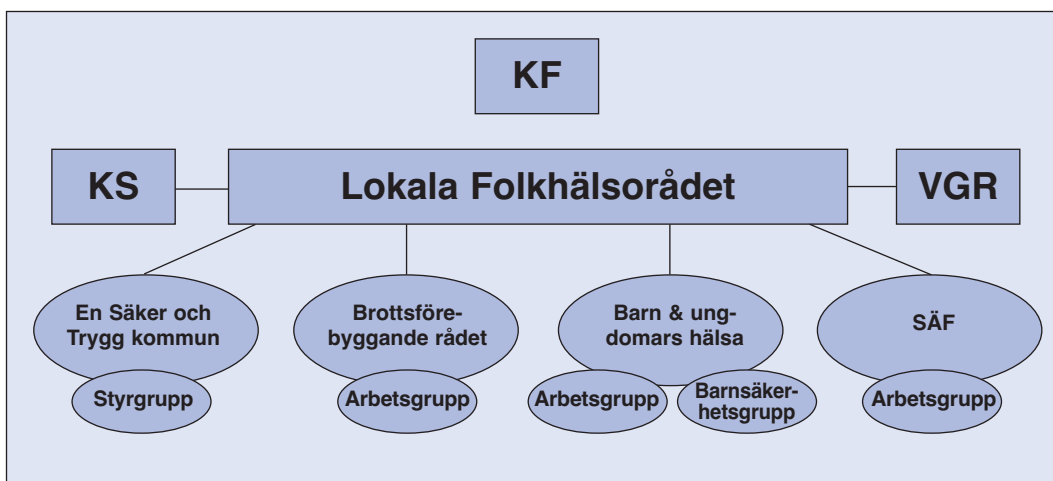
Organisation

Folkhälsorådet i Töreboda inordnas direkt under kommunstyrelsen. Sammansättningen består av tre politiker och tre tjänstemän från kommunen, två politiker och en tjänsteman från Västra Götalandsregionen, en tjänsteman från polisen samt en tjänsteman från Primärvården.

Styrgruppen för En Säker och Trygg kommun ligger under det lokala folkhälsorådet, vid sidan om de övriga grupperna som arbetar med barn och ungdomars hälsa, äldre och funktionshindrades hälsa samt brottsförebyggande arbete.

Styrgruppens arbetsuppgifter/ansvarsområde:

- att medverka i processen med att ta fram ansökan till en Säker och Trygg kommun.
- framtagande av årlig verksamhetsplan för verksamheten.
- ansvara för att beslutade aktiviteter genomförs.
- följa upp och utvärdera beslutade aktiviteter.
- ta del och informera om skadestatistik inom kommunen.
- ansvara för kontinuerlig återrapportering till lokala folkhälsorådet.

KS = kommunstyrelsen KF = kommunfullmäktige VGR = Västra Götalandsregionen
SÄF = Säkerhetsgruppen för äldre och funktionshindrade

Västra Götalandsregionen har sedan mitten av 90 – talet en heltidsanställd folkhälsoplanerare placerad i varje kommun i Skaraborg. Huvuduppgiften för den är att medverka i planeringen och genomförandet av det långsiktiga, strategiska och tvärsektorIELLA folkhälsoarbetet, där arbetet för En Säker och Trygg kommun ingår som en väsentlig del. Folkhälsoplaneraren är också den som ska verka för ett brett engagemang för folkhälsofrågorna hos politiker och tjänstemän inom olika förvaltningar och organisationer samt hos kommunens invånare.

4.2 Långsiktiga, varaktiga program omfattande båda könen och alla åldrar, miljöer och situationer

Arbetet med att minska skadefallen berör alla i kommunen. En viktig uppgift i det förebyggande arbetet är att verka för samarbete mellan olika förvaltningar. Även de som bor och vistas i Töreboda kommun skall omfattas och engageras i det skadeförebyggande arbetet. De nås genom information, utbildningar, olika lokala kampanjer, utställningar och liknande. Nämnas kan den information om extraordinära händelser som kan publiceras på kommunens webbsida. Bakgrunden är att undersökningar visat att en stor mängd kommuninvånare skulle kunna gå till kommunens webbsida för att få veta vad som hänt. Funktionen är gjord för att ansvariga på ett enkelt och snabbt sätt ska kunna lägga ut information om vad som hänt samt fortlöpande informera om vad som händer.

Den lokala pressen har en stor uppgift och ett stort inflytande - den har skrivit många artiklar, den följer det skadeförebyggande arbetet och sprider informationen till sina läsare. Invånarna engageras också via risklinjen och uppmanas att rapportera såväl stora som små risker som finns i kommunen. Att förebygga skador är ett folkhälsoarbete, som syftar till att öka människors medvetenhet och därigenom förändra beteendet. Ett samhälle har möjlighet till förändring om engagemanget flödar tvärsektorielt – både uppifrån och nerifrån. Engagemanget är förankrat i Folkhälsorådet och når ut via arbetsgruppen och referensgrupperna.

Det skadeförebyggande arbetet ska bedrivas långsiktigt, det ska också ingå i verksamheternas vardagliga rutiner. Töreboda kommun har under lång tid arbetat olycksfallsförebyggande, inte minst genom det arbete som startade på 1980 - talet med cykelhjälmsrecept, babyskydd i bil och checklistor. Informationen om cykelhjälmsrecept och babyskydd i bil ges på BVC i samverkan med bl a NTF (Nationalföreningen för trafik-säkerhetens främjande). Checklistorna finns i den personliga kompletteringen till BVC –journalen. De går igenom i samband med besök på BVC eller i hemmet. Allt eftersom har det skade – och olycksfallsförebyggande arbetet initierats inom övriga verksamheter i Töreboda kommun.

En förstärkning i arbetet har skett genom det samarbetsavtal avseende folkhälsoarbete, som har tecknats mellan Töreboda kommun och Hälsa – och sjukvårdsnämnden, Östra Skaraborg. Där står det att en långsiktig folkhälsoplan ska upprättas. Det är de nationella folkhälsomålen som ligger till grund för planen. Där finns flera mål som överensstämmer med främjande och förebyggande säkerhetsarbete. Det femte målet "Sunda och säkra miljöer och produkter", riktas direkt till detta arbete.

Förbättring av folkhälsan är en ständigt pågående process, vilken måste anpassas till förändringar i samhället. För att lyckas måste alla inblandade parter aktivt arbeta med det skade- och olycksfallsförebyggande arbetet. Handlingsprogrammet kommer därför fortlöpande att revideras då nya erfarenheter och kunskaper tillkommer.

Prioriterade områden

Med hjälp av i första hand skaderapportering, politiska beslut, forskningsresultat, våra och andras erfarenheter har folkhälsorådet inledningsvis valt att prioritera följande fyra områden:

- Barn och ungdomars hälsa.
- Säkerhetsarbetet för äldre och funktionshindrade.
- Brottsförebyggande arbete.
- En Säker och Trygg kommun.

Under perioden **2004 – 2010** bedömer det lokala Folkhälsorådet i Töreboda kommun att antalet skadefall ska minska inom följande skadeplatser:

- Bostad/bostadsområde.
- Skola, offentliga lokaler, institutionsområden.
- Idrotts- och sportanläggningar.
- Transportområde.
- Produktions- och verkstadsområden.

4.2.1 Barn och ungdomars säkerhet 0-19 år

Arbetet syftar till att inom alla områden som berör barn och ungdomar ska deras säkerhet vara utgångspunkten i det förebyggande arbetet.

Effekt mål: En minskad trend av skadefall bland barn och ungdomar i deras dagliga miljöer skall årligen kunna påvisas genom ett förebyggande arbete och effektiv skaderegistrering.

Fakta: Skadefallen i denna målgrupp uppgick år 2002 till 507 stycken, vilket gör 205 fall/1000 inv. i denna målgrupp. (39,5 % av samtliga 1285 skadefall i kommunen).

Genomförda/pågående insatser:

- Tillsammans med skolskjutsentreprenörerna har varje F-5-skola (Förskola t o m årskurs 5) utformat skolskjutsregler som förvaras i varje skolbuss. Dessa genomgås regelbundet med samtliga elever, även de icke skolskjutsberättigade, eftersom elever ibland kompisåker hem till någon kamrat.
- Vid alla hemturer finns vuxna bussvakter.
- Bussutrymningsövningar genomförs ibland.
- I samarbete mellan skolan, polis, NTF och Räddningstjänsten ordnas årligen en "Säkerhetsdag" för åk 5, då frågor om trafik, brand, sjukvård, hjälmanvändning och hur man kan undvika att gå vilse i skogen tas upp.
- Utbildning i brand och olyckor riktad till samtliga elever i åk 5.
- Hjälm tvång vid alla cykelutflykter på F- 5 skolorna.
- På våren arrangeras, i samarbete med ortens cykelhandlare, en kampanj för att öka hjälmanvändandet bland kommunens invånare.
- Förskolebarnen använder alltid reflexvästar vid utflykter.
- När barnen åker pulka och skridskor gäller hjälm tvång för alla.
- På hösten arrangeras, i samarbete med ortens cykelhandlare, en "Att synas-kampanj" för att få kommunens invånare att använda reflexer och belysning på sina cyklar.
- Då Centralskolan har bussutflykter inlämnas till expeditionen förteckningar på vilka elever som åker i respektive buss.
- Skyddsronder genomförs årligen tillsammans med Tekniska kontoret inom Barn- och utbildningsnämndens verksamhetsområden.
- Tekniska kontoret gör en årlig kontroll av alla gymnastiksalar.
- Tekniska kontoret har regelbunden kontroll av elsäkerhet och ventilation.
- Skolorna har årliga brand-/utrymningsövningar där alla elever och all personal deltar.
- På F-5-skolorna finns regler om att barn aldrig får vistas i gymnastiksalar eller slöjdsalar utan vuxens närvaro. Röda skyltar om detta finns uppsatta på alla dörrar till dessa lokaler.
- En av kommunens skolor är helt handikappanpassad, så att rullstolsburna elever på egen hand ska kunna ta sig in i alla lokaler i skolan och på fritidshemmet.
- De flesta förskolor och skolor har ett öra som registrerar ljudnivån i lokalen. Örat lyser grönt när det är normal ljudnivå, gult när det börjar bli lite för högljutt och rött när ljudnivån är oacceptabelt hög. Alla elever vet hur det fungerar och lärarna kan peka på örat istället för att "tjata" om att barnen bör bli tystare. Eleverna brukar också själva påminna varandra när de ser att örat fått fel färg. Örat brukar ambulera mellan skolans olika lokaler och har en mycket god effekt på ljudnivån.
- Förskolans dörrar är försedda med klämskydd.
- Solskyddstak över sandlåda på förskolan Syrenen för att bli a förhindra UV - strålning.
- Rastvakter finns vid varje skola under samtliga raster.
- Barnavårdscentralen har ett barnolycksfallsförebyggande program.
- Kommunen har en familjecentral dit föräldrar kan vända sig för att få råd och stöd. Det övergripande målet med verksamheten är att motverka utslagning av barn och ungdomar samt stärka föräldrarollen och förebygga ohälsa i familjen, stärka familjernas trygghet. De olika yrkesgrupperna som finns tillgängliga gör att vardagliga problemsituationer och bekymmer som tas upp kan diskuteras och hanteras på ett bra sätt. Familjecentralen är ett samarbete mellan kommun och primärvård.
- Ungdomsmottagningens personal håller tillsammans med dietist och tandhygienist ett hälsosamtal med samtliga elever i åk 8. Samtalen innehåller bl.a. information om kost, tandhälsa, droger och sexuellt överförda sjukdomar.

- Simhallen anordnar simundervisning för alla elever i åk 1-5 enligt kursplanen för "Idrott och hälsa" och enligt kultur- och fritidsnämndens årliga verksamhetsplan. Simkunnigheten bland eleverna i åk 1-5 är 95 %. Alla elever i åk 2-9 tränas i livräddning inkl. s k huggskiva (isflak) med isdubbar.
- Töreboda har under senare år haft en flyktingförläggning. Barnen som bor i denna förläggning har ofta ingen simkunnighet alls, vilket krävt särskilda insatser.
- Undervisning omkring farorna med alkohol, narkotika och tobak sker kontinuerligt i skolan.
- Krispärm, med handlingsplaner för olika typer av krissituationer t.ex. brand, dödsfall, svåra olyckor etc, finns på varje skola.
- Introduktionspärm för nyanställda, vikarier och praktikanter finns på alla skolor och förskolor.
- Varje skola har ett mobbingteam. För eleverna i åk 3-5 innebär det att de utbildas till kamratstödjare. Kamratstödjarna ska vara extra ögon, de ska rapportera till sin lärare om de ser eller hör något.
- Kontinuerligt görs elevenkäter om trivsel och "läskiga platser" som ett led i det förebyggande arbetet mot mobbing.
- På 6 - 9-skolan finns i varje klass 1-2 elever som är antimobbingrepresentanter. Dessa elever deltar i Amore-gruppen, som arbetar förebyggande mot mobbing.
- Förskolorna är omgärdade av rejäla staket och grindar med barnsäkra lås.
- Det är viktigt att eventuella fel och brister i den fysiska miljön där barnen vistas åtgärdas så snart som möjligt. De som snabbast upptäcker att något gått sönder, och därmed blivit en fara, är barnen och personalen. För att vaktmästaren snarast ska kunna åtgärda den uppkomna skadan, antecknar barn och personal alla sådana behov på respektive vaktmästares whiteboardtavla. Vaktmästaren, som dagligen kollar tavlan, kan på det sättet mycket snabbt åtgärda det som annars kunde åsamka barnen skador.
- Att våga se/att bry sig - en studiecirkel om droger erbjuds till föräldrarna i åk 6.
- Värdegrundsarbetet - hur samspelet elev-elev och elev-vuxen bör vara - prioriteras högt i förskolan och skolan.
- Ett drogfrött arrangemang erbjuds till avgångseleverna vid skolavslutningen i juni.
- På alla förskolor och skolor finns skriftliga regler för hur personalen ska hantera blodburen smitta.
- Några skolor har säkerhetsfrågor som en stående punkt på både elevrådets och föräldrargruppens möten. Därmed hålls säkerhetsfrågorna ständigt aktuella.
- Skaderegistrering sker på förskolor t o m åk 9. Skaderegistreringsblankett finns där eleven tillsammans med lärare/skolsköterska fyller i miljön och var på kroppen skadan har uppstått.

Säker och trygg gymnasieskola

I kommunen finns två gymnasieskolor, Kanalskolan med ett specialutformat studieförberedande program, Globala programmet, och två yrkesförberedande program, hotell- och restaurang samt livsmedelsprogrammet. Här finns också Sötåsenskolan, som är Västra Götalandsregionens naturbruksutbildning med inriktning på jordbruk, djurvård samt natur och miljö.

Effekt mål: En minskad trend av skadefall bland ungdomar och personal, samt ett förbättrat hälsoläge skall årligen kunna påvisas genom ett förebyggande arbete och effektiv skaderegistrering.

Fakta: Förhållandevis få skador och incidenter har skett på skolan, detta tack vare de redan goda säkerhetsföreskrifter som finns och att dessa efterlevs.

Genomförda/pågående insatser på Kanalskolan:

- Regelbundna säkerhets- och skyddsronder då det deltar elevskyddsombud och personalens skyddsombud.
- Arbetsgrupp för den psykosociala arbetsmiljön. Personalen vid skolan har bildat en grupp, där arbetsmiljöfrågor behandlas.
- Alla ungdomar och vuxna på de yrkesinriktade programmen genomgår en kurs omfattande 50 poäng om "Arbetsmiljö och säkerhet".
- Alla elever på Fordonsprogrammet och Globala programmet har under 1 dag en utbildning i hjärt-lungräddning med hjälp av Röda korset.
- Personalen har genomgått en första - hjälpen utbildning under en studiedag.
- Brandskyddsutbildning genomföres med eleverna i fordonsförarkurserna liksom utbildning i farligt gods för lastbilsleverna.

- Skolans arbete för att förhindra mobbing finns reglerat i en mobbingplan.
- Livsmedelsprogrammets och Hotell- och restaurangprogrammets elever genomgår utbildning i livsmedelshygien.
- Fordonsprogrammet har tillgång till alkoholmätare, som kan användas om minsta misstanke finns om att någon är alkoholpåverkad.
- Vid skolans studieresor till Tyskland och Holland samt Baltiska länderna liksom till resmål inom landet finns klara regler omkring deltagarnas intag av alkohol.
- I bageriet, restaurangköket och fordonsverkstaden finns klara regler för och utbildning om hur respektive maskin ska hanteras.
- Ett program med upplysning i frågor kring alkohol, narkotika och tobak samt samlevnadsfrågor finns vid skolan.
- Värdegrundsfrågor och jämställdhetsfrågor finns inlagd i undervisningen i kurserna Kris- och konflikt-hantering och Etik och moral för eleverna i Globala programmet. Detta utgör också ett moment i kursen Arbetsmiljö och säkerhet för övriga program.
- Skolan har en kurator anställd på heltid och skolsköterska en halv dag per vecka.
- Vid behov får eleverna gå till vårdcentralen för att söka hjälp.

Genomförda/pågående insatser på Naturbruksgymnasiet Sötåsen:

- Alla åk 1 elever läser en kurs i Arbetsmiljö och Säkerhet. Kursen innehåller bland annat information om vad lagen säger om arbetsmiljö, hur man förhindrar långtidssjukskrivningar och hur stress och trötthet kan påverka säkerheten i det dagliga arbetet.
- Alla elever får gratis skyddskläder.
- I arbetet med traktorer och maskiner finns det speciella säkerhetsregler som alla ska följa. Alla som arbetar ute på gården ska ha skyddskläder och skor med stålhätta.
- Hantering av kemikalier regleras i lagen om brandfarliga och explosiva varor, detta innebär att vid varje kemikalieförråd finns det en pärm med information om hur kemikalierna ska hanteras och vilka åtgärder som ska vidtas vid olyckor. Ögonusch finns i närhet i de miljöer där kemikalier hanteras.
- Det finns elevskyddsombud i varje klass, totalt 9 st. De går tillsammans med personal skyddsronad 1 gång/termin.
- Alla elever åker till räddningsskolan en heldag där de får utbildning i första hjälpen och brandskydd. I utbyte kommer räddningsskolan hit och får utbildning i hur man tar hand om djur vid brand samt övningskörning med olika jordbruksfordon.
- Olyckor och tillbud rapporteras, en speciell blankett finns framtagen som all personal lätt kan komma åt och fylla i.
- Skolan delar ut reflexer, skolan sponsrar reflextryck på elevernas skoljackor.
- Det finns ett antimobbingteam som arbetar aktivt med förebyggande åtgärder och anordnar temadagar
- Det finns kurator på halvtid och skolsköterska 1 fm./vecka.
- Personalen skjutsar elever som behöver komma till vårdcentralen eller till sjukhus.
- Hälsoprofil utförs på all personal .
- Första hjälpen utbildning för all personal.
- Utbildning i halkkörning med minibuss för personalen.
- Arbetar med den psykosociala arbetsmiljön för personalen.
- Bussar som hämtar och lämnar elever kör in på skolområdet, tidigare fick eleverna stå vid busshållplatsen vid vägen.
- Drogfria arrangemang och drogfri miljö på skolan.

4.2.2 Säkerhetsfrågor för äldre och funktionshindrade

Arbetet syftar till att minska de medicinska, sociala, fysiska och psykiska konsekvenserna pga. skador och otrygghet. Alla ska känna trygghet i sin kommun.

I den äldre och handikappomsorgsplan som fastställts av kommunfullmäktige är intentionen kring ett socialt och rehabiliterande synsätt en viktig utgångspunkt.

Ett socialt synsätt där äldres behov av gemenskap, meningsfullhet och av att känna sig behövd ska lyftas fram och bidra till ökad grundtrygghet för äldre och funktionshindrade.

Ökad grundtrygghet är en mycket viktig faktor i en strävan att förebygga olyckor och skador för äldre.

Den trygghetsringning som sedan många år drivs i samverkan mellan Svenska kyrkan och Socialförvaltningen är ett bra exempel på enkla insatser som bidrar till bättre grundtrygghet för många ensamboende äldre i kommunen. I nuläget får ca. 25 äldre i kommunen varje morgon, alla årets dagar, ett telefonsamtal från diakonipersonal som pratar en stund och hör hur man mår.

Effekt mål: En minskad trend av skadefall bland äldre och funktionshindrade i deras dagliga miljöer skall årligen kunna påvisas genom ett förebyggande arbete och effektiv skaderegistrering.

Fakta: Skadefallen i målgruppen > 65 år uppgick år 2002 till 183 stycken, vilket gör 97 fall/1000 inv. i denna målgrupp. (14,2 % av samtliga skadefall i kommunen)

Genomförda/pågående insatser:

- Säkerhetsväskor. Det finns två väskor som innehåller säkerhetsutrustning. Dessa väskor tas med på hembesöken hos äldre som görs av personal från kommun och primärvård. Meningen är att visa på bra utrustning som den enskilde kan köpa för att undvika skador och olyckor.
- Temadagar med information om bland annat benskörhet.
- Rapportering och åtgärder av fallincidenter vid kommunens äldreboenden.
- Information till pensionärsföreningar och DHR (De Handikappades Riksförbund) om säkerhet och trygghet.
- Fri sand för husbehov.
- Regelbundna säkerhetsronder.
- Introduktion till elever, vikarier och nyanställda inom vården.
- Väntjänst i samverkan med pensionärsföreningen SPF (Sveriges Pensionärsförening).
- Lyftteknikutbildning för all personal.
- Tillbudsrapportering. De tillbud som sker i kommunala och egna boenden rapporteras av personalen, för att påtala risker som finns. Detta gör att man sedan kan göra förändringar så att riskerna minskar.
- Självförsvarskurs till de anställda.
- Introduktion till elever, vikarier och nyanställda inom vården.
- Kostombud (förhindra allergier och överkänslighetsreaktioner hos de boende).
- Regelbunden körutbildning av bil och minibuss för personalen.
- Halkkörning för personalen.
- Cykelhjälm till hemtjänstpersonalen.
- Regelbunden service och rutiner för felanmälan av de fordon som används.
- Anhörigstöd för dem som vårdar anhörig i hemmet. Grupperna träffas regelbundet för att utbyta erfarenheter och för att få stöd, dels av varandra, dels från personal inom äldreboenden.
- Syninstruktör bedriver olycks - och skadeförebyggande insatser gentemot synskadade.

4.2.3 Brottsförebyggande arbete

Sedan andra världskriget har brottsligheten ökat kraftigt, dels beroende på ökad anmälningsbenägenhet men utan tvekan även på att den faktiska brottsligheten har ökat. Brottsligheten ger en ökad oro och otrygghetskänsla bland befolkningen. Lokalt brottsförebyggande arbete är av stor vikt och målet är att minska oron och att öka tryggheten.

Effekt mål: En minskad trend av brottsutvecklingen skall årligen kunna påvisas genom ett förebyggande arbete och effektiv skaderegistrering.

Fakta: Totalt antal anmälda brott under år 2003 var 1015, därav var brottsbalksbrotten 940. Bilbrotten uppgick till 215 stycken.

Genomförda/pågående insatser:

- Grannsamverkan i ett flertal bostadsområden, medverkande hushåll har fått information hur man agerar vid avvikande aktiviteter i området. Telefonkedja finns upprättad mellan hushållen. Skyltar talar om att grannsamverkan finns i området.
- "Ett tryggt Töreboda – allas ansvar", diskussionsmöte med kommuninvånarna där diskussion fördes om hur vi behåller en säker och trygg tillvaro i kommunen.
- Framtagande av informationsfolder om hur den enskilde skyddar sin egendom.
- Aktivt arbetat för införandet av brottsofferstöd vid rättegång.
- Föreläsningar till allmänheten om droger och allmänna brottsförebyggande insatser.

4.2.4 Trafik, Säker och Trygg arbetsmiljö, Säker och Trygg idrott samt droger

Frågor som rör trafik, säker och trygg arbetsplats samt säker och trygg idrott behandlas till viss del i nuvarande arbetsgrupper. Drogfrågorna ligger idag till största delen under socialtjänsten, Individ – och familjeomsorgen, samt i gruppen "Förebyggarna".

Trafik

Antalet registrerade skadefall 2002 uppkomna i transportområden som t ex gator och vägar utgjorde 4,7 % av alla registrerade skador.

Trafiksäkerhetsansvaret ligger idag på Tekniska kontoret. Det genomförs idag inga kontinuerliga möten med Polis och Vägverket med syfte att enbart diskutera trafiksäkerhetsfrågor inom kommunen.

Effekt mål: En minskad trend av skadefall i trafiken skall årligen kunna påvisas genom ett förebyggande arbete och effektiv skaderegistrering.

Fakta: Av de 1285 rapporterade skadefallen år 2002 skedde 61 fall inom transportområden.

Genomförda/pågående insatser:

- Begränsad framkomlighet genom farthinder på genomfartsleder och större gator i bostadsområden.
- Gång- och cykelvägar (GC vägar) har under de senaste åren byggts till bostadsområden.
- Årlig översyn av gator så att en god sikt finns vid vägkorsningar.
- Beläggningsunderhåll på GC vägar ca 1 miljon per år.
- Samarbeta med NTF och gymnasieskolorna om trafiksäkerhet för ungdomar genom "Självssäker". Individens förmåga att själv inse risker i trafiken kan nämnas som exempel.
- Samhällsföreningen i Moholm har tillsammans med NTF, Vägverket och kommunen fått en förbättrad trafiksituation genom Moholm, bl a avsmalnande vägbana där skolbarnen passerar över varje dag. Dessutom avskildhet mellan gång/cykelbanan och motorfordonstrafiken.
- Bilbältetsräkning sker i samverkan mellan kommunen, NTF och pensionärsorganisationerna, under femveckorsperioder. Resultatet redovisas i lokaltidningen samt på skyltar vid infarterna till tätorten. Dessa tavlor har en mycket positiv inverkan på bältesanvändandet.

Säker och trygg arbetsmiljö

Genom systematiskt arbetsmiljöarbete, identifierar och dokumenterar man farliga arbetssituationer i enlighet med Arbetsmiljölagen. Genom planerade och minst en gång per år genomförda skyddsronder i enlighet med arbetsmiljölagen, kontrollerar man arbetssituationen på arbetsplatsen. Risksituationer identifieras och dokumenteras och en handlingsplan upprättas för att eliminera dem.

Effekt mål: En minskad trend av skadefall på arbetsplatser både inom privat och offentlig verksamhet skall årligen kunna påvisas genom ett förebyggande arbete och effektiv skaderegistrering.

Genomförda/pågående insatser:

- Inventering av det arbetsmiljöarbete som idag bedrivs på arbetsplatserna pågår.
- Ökat erfarenhetsutbyte mellan olika arbetsplatser beträffande säker och trygg arbetsmiljö. pågår kontinuerligt genom föreläsningar etc.
- Gemensam områdesbevakning av industriområde nattetid.
- Ett flertal mindre företag har under de senaste åren infört FR 2000 på sina företag. Systemet bygger på ISO 9001 och ISO 14001 och uppfyller kraven på en säker och trygg arbetsplats i enlighet med arbetsmiljölagen.

Säker och trygg idrott

Kommunens huvudsakliga stöd till idrotten utgår i form av anläggningar. Stödet möjliggör för barn, ungdomar och vuxna att till rimliga kostnader utöva idrott i anläggningar som håller en hög kvalitet för att förhindra skador och olyckor.

Effekt mål: En minskad trend av skadefall inom idrotten skall årligen kunna påvisas genom ett förebyggande arbete och effektiv skaderegistrering.

Fakta: Av de 1285 rapporterade skadefallen år 2002 skedde 139 inom idrotts – och sportanläggningar. (10,8 % av samtliga skadefall i kommunen)

Genomförda/pågående insatser:

- Framtagande av ett idrottspolitiskt program för Töreboda kommun.
- Fastighetsöversyn och skyddsronder en gång om året av samtliga idrottsanläggningar.
- Västergötlands idrottsförbunds genomgång av idrottsanläggningar med särskild hänsyn till säkerheten för brukare och publik.
- Stränga regler i hyresavtal för dem som hyr obemannade lokaler för att förhindra skadefall.
- Eldriven ismaskin har inköpts till Ishallen i syfte att förebygga allvarliga förgiftningsskador.
- Regelbunden utbildning om idrottsskador och egenvård erbjuds till idrottsföreningarna.
- Hjärt- lung- och räddningsutbildning.
- Många föreningar anlitar SISU (Svensk Idrotts Studie- och Utbildningsorgan) för att ha studiecirkel och utbildningskvällar om idrottsskador.
- Policy finns i föreningarna om hur man omhändertar skadade. Denna går igenom på utbildningar som föreningarna har. Policyn säger att alla ska kunna det grundläggande. Vid minsta osäkerhet tillkallas "expert" eller ambulans.
- Policy finns för hur man sköter transporter till och från andra arenor samt information till föräldrar som kör. Ingen som är under 24 år, eller har haft körkort kortare tid än 5 år får köra minibussen.
- SISU tillsammans med NTF erbjuder föreningarna att genomgå en minibussutbildning.

Droger

Till följd av ökad införselkvot och sänkta alkoholskatter har alkoholkonsumtionen ökat i hela befolkningen. Även användandet av narkotika ökar, särskilt bland ungdomar. En stor del av den brottslighet som förekommer idag har sitt upphov i bruket av alkohol och droger. Undersökningar visar också på att fler kör bil med alkohol eller droger i kroppen, detta riskerar att brottsligheten och trafikolyckorna ökar.

Effekt mål: En minskad trend av användandet av alkohol och droger skall årligen kunna påvisas genom ett förebyggande arbete och effektiv skaderegistrering. Dessutom skall alkoholdebuten skjutas upp i ålder.

Fakta: År 2002 var den genomsnittliga alkoholkonsumtionen för befolkningen som helhet, 10 liter 100 % alkohol/person över 15 år. Detta kan jämföras med siffran av alla manliga personer över 15 år, som låg på 13,9 liter 100 % alkohol/år. Pojkar i åldern 16-19 år hade en förbrukning på 15,7 liter 100 % alkohol/år och för män i åldern 20 –24 år var motsvarande siffra 20,3 liter 100 % alkohol. När det gäller narkotika visar undersökningar bland dem som mönstrar på en kraftig ökning under den senaste 10-årsperioden. År 1992 uppgav 6 % av de mönstrande 18- åringarna att de provat någon form av narkotika, medan siffran för år 2003 var 16 %.

Undersökningen om ungdomars hälsa och drogvanor som genomfördes på Centralskolan i Töreboda våren 2003 visar att debutåldern för alkohol är mellan 12 och 14 år. Ungefär hälften av eleverna uppger att de någon gång varit berusade och uppemot en tredjedel uppger att de regelbundet dricker sig berusade. För dem som börjar med droger är debutåldern mellan 14 och 15 år. Knappt 7 % av eleverna i åk 9 uppger att de någon gång provat narkotika av något slag.

Genomförda/pågående insatser:

- "Förebyggarna"- en styrgrupp där nyckelpersoner som arbetar med barn och ungdomar finns representerade. De har bland annat medverkat till att en temavecka om alkohol och droger genomfördes bland åk 6-9 elever, våren 2003.
- Genom statliga medel och egna insatser har kommunen under två års tid haft en samordnare för alkohol- och drogförebyggande arbete.
- Fröet – behandlingsinsatser för ungdomar i riskzon och för dem som redan har ett missbruk. Riktat sig till 16 – 25 åringar. Verksamheten arbetar för att stärka och utveckla de nätverk som kan tillhandahålla stöd och försvåra missbruk. Detta projekt har pågått sedan 2003 och bedrivs delvis med statliga medel.
- I stöd och behandling i öppenvård för vuxna erbjuds: individuell behandling enligt tolvstegsmodellen, eftervårdsbehandling efter genomgång av behandling, motivationssamtal, stödsamtal, parsamtal, anhörigbehandling, drogtest, utdelning av antabus, kontraktsvård genom Frivården samt att kontaktperson kan erbjudas.
- Krögarutbildning för samtlig personal inom restaurangnäringen i syfte att få till en ansvarsfull alkoholhantering på restaurangerna. Utbildningen tar upp: alkoholens medicinska effekter, alkohollagen, konflikthantering, narkotika på krogen mm. Utbildningen görs i samarbete med länsstyrelsen/RUS-projektet i Göteborg. (Restauranger, Utveckling, Samarbete).
- Visa Leg.nu. Kampanj till handlarna för att de inte ska sälja alkohol eller tobak till ungdomar under 18 år.

4.2.5 Risklinjen

Risklinjen är ett telefonnummer som finns i många kommuner dit allmänheten kan ringa för att rapportera in faror och olycksrisker. Denna funktion finns i dag inte i full utsträckning i Töreboda.

Effekt mål:

Ökad information till kommuninvånare vart man vänder sig för att rapportera faror och olycksrisker. Telefon tillgänglig 24 timmar per dygn där inkomna samtal dokumenteras.

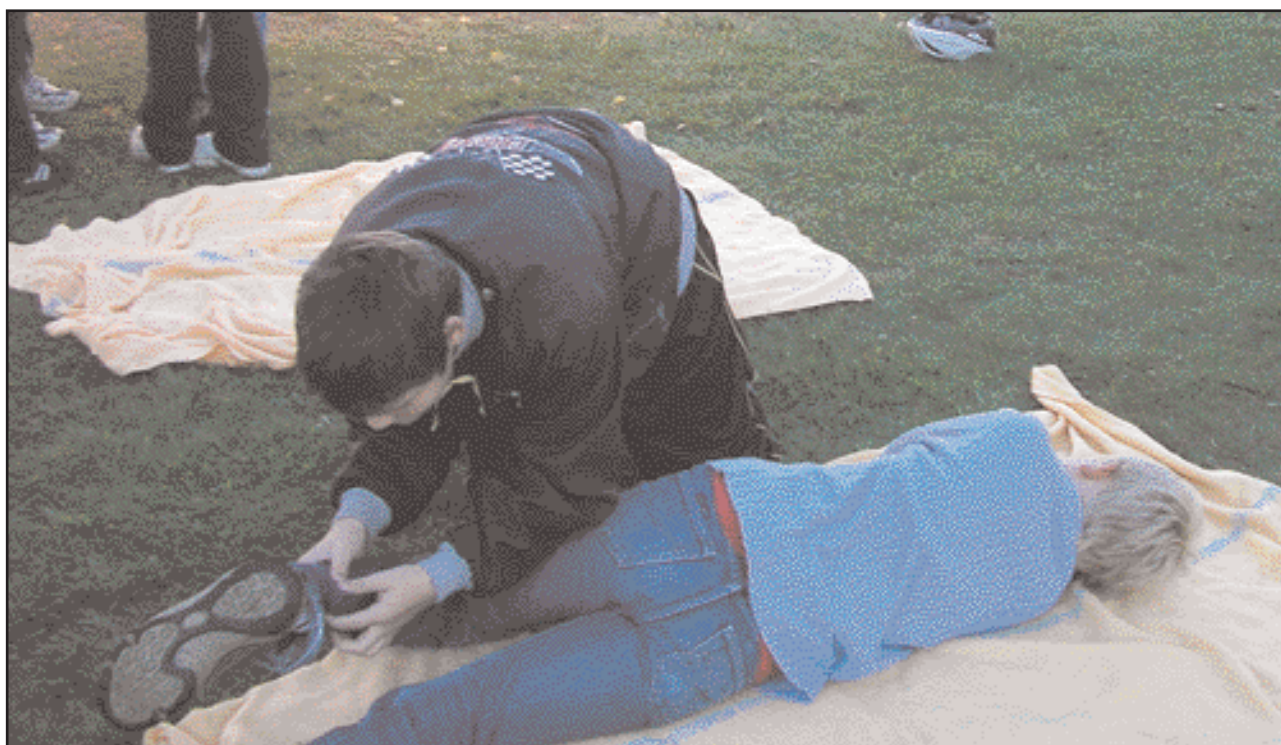
Genomförda/pågående insatser:

- Kontakter tagna med Katrineholms kommun kring LIND-RING:s risklinje.
- Diskussion har förts med Tekniska kontoret angående införandet av en särskild risklinje. Tekniska kontoret anser att detta fungerar, då allmänheten redan idag ringer in och påtalar olycksrisker som de uppmärksammar i kommunen. Tekniska kontoret ser vikten av att samordna och dokumentera inkomna samtal. Syftet är att snabbare kunna åtgärda och följa upp skaderisker.

5. Program som riktas mot högriskgrupper – och miljöer – samt program som främjar säkerhet för utsatta grupper

Programmet vänder sig till alla åldrar, miljöer och situationer, och vid alla åtgärder skall speciell omsorg visas högriskgrupper (t ex barn och äldre) och högriskmiljöer (t ex bostaden och trafiken). Arbetet skall sträva efter att skapa rättvisa för utsatta grupper. Ett exempel är att samtliga allmänna lokaler görs tillgängliga för funktionshindrade.

Genom det skade- och olycksfallsförebyggande arbete som bedrivs på BVC riktas sig arbetet till en grupp där det kan hända mycket allvarliga olyckor - småbarnsfamiljerna. Där använder man checklistor, delar ut cykelhjälmsrecept och ger information om babyskydd. Skaderegistreringen som sker årligen sedan 1998 är ytterligare ett område som gör att Folkhälsoenheten och sjukvården både lokalt och centralt är mycket engagerad i det skadeförebyggande arbetet.

6. Program som dokumenterar skadors frekvens och orsaker

Skaderegistreringen utgör en viktig grund för den olycksfalls- och skadeförebyggande verksamheten. Statistiken är ett bra planeringsunderlag och informationsmaterial som påvisar högriskmiljöer och högriskgrupper. Det ger en noggrann skadeanalys och gör det möjligt att konkret se vad som händer i kommunen, för att sedan vidta rätt åtgärder. Sedan år 1998 har en heltäckande skaderegistrering bedrivits i Skaraborg vid vårdcentraler, folktandvårdskliniker, jourcentraler och akutmottagningar.

Skadestatistiken är baserad på skadade personer som är boende och som registrerats vid hälso – och sjukvårdens mottagningar i Skaraborg. Redovisningen omfattar antal skador, kön, åldersgrupp, skadeplatser, situationer och skademekanismer. Skadestatistiken redovisas kommunvis. För att rätt åtgärder ska kunna sättas in är det viktigt att frågorna **var**, **när**, **hur** och **varför** kan besvaras.

Sedan år 2001 presenteras statistiken utifrån ett livscykelperspektiv, vilket är antaget i Västra Götalandsregionens riktlinjer, övrigt folkhälsoarbete är också indelat på detta sätt. Denna modell stämmer också väl överens med WHO:s indikatorer för ”En Säker och Trygg kommun”.

7. Utvärdering för att bedöma programmens processer och effekter av förändringar

Utvärderingen av det skadeförebyggande arbetet omfattar både skadornas omfattning, processen och de metoder med vilka arbetet har genomförts. Utvärderingen görs utifrån de uppsatta målen: inriktningsmål, effektmål. Skadornas omfattning och orsaksmönster
Skaderegistreringen ger fakta om skadornas omfattning och orsaksmönster.

Måluppfyllelsen är i högsta grad beroende av hur arbetet har bedrivits.

- Känner sig alla delaktiga i processen?
- Vilka metoder har använts och är de framgångsrika?
- Vad har man faktiskt gjort?
- Hur gjordes insatserna?
- Varför gjorde man så?
- Vilka har medverkat?
- Har det medfört några kostnader?
- Vem/vilka har ansvaret?
- Var det rätt målgrupp?

Detta är frågor som ingår som en viktig del i uppföljningen av hur processen har fortgått.

Det skadeförebyggande arbetet i Töreboda kommun leds av en styrgrupp, vilken finns under det lokala folkhälsorådet.

Det lokala folkhälsorådets arbetsgrupper för barn och ungdomars hälsa, äldre och funktionshindrades hälsa samt brottsförebyggande arbete genomför de aktiviteter som rör det skadeförebyggande arbetet inom deras respektive område.

Då Folkhälsoplaneraren finns med i både styrgruppen och folkhälsorådet, har den en överbyggande roll mellan dessa två grupper.

I folkhälsorådets budget finns en egen post för "En Säker och Trygg kommun".

8. Fortgående deltagande i nationella och internationella "Safe Community"-nätverk

Töreboda kommun har deltagit i internationella konferenser och workshop i Stockholm, Skövde och Prag. Kommunen har också varit i Lettland och utbytt erfarenheter inom området med vår vänort i Iecava. I Iecava har man nu påbörjat ett arbete med säkrare skolväg. Genom Töreboda kommun har de fått kontakt med NTF. Tillsammans kommer de på plats i Iecava att anordna utbildning till berörd personal och föräldrar, när det gäller babyskydd i bil. Kontakter och erfarenhetsutbyte finns sedan lång tid tillbaka med redan utnämnda, "Safe Community" i Skaraborg

Genom vårt deltagande i EUROBALTIC "Civil Protection Project" pågår också förberedelser inom kommunen att arrangera ett seminarium i Töreboda. Syftet är att belysa riskerna med arbete inom lantbruket för att därigenom förebygga olycksfall, personskador och sjukdomar för alla verksamma inom jord – och skogsbruk och boende i lantbruksmiljö, samt att öka medvetenheten om förebyggande säkerhetsarbete inom lantbrukssektorn. Seminariet kommer att genomföras i maj månad 2005.

Representanter från Räddningsverket Karlstad samt Katrineholms kommun har också besökt Töreboda och bidragit med goda råd och synpunkter i vår pågående process.

Töreboda kommun ansöker om att bli utnämnd till En Säker och trygg kommun. Vi ansöker även om att bli medlem i Räddningsverkets nationella och Världshälsoorganisationens (WHO:s) internationella nätverk för En Säker och Trygg kommun.

Vårt arbete som vi här presenterar är resultatet av ett tvärsektorielt arbete. Många är idag delaktiga i arbetsgrupper eller på annat sätt engagerade i kommunens skadeförebyggande arbete.

Deltagare från Töreboda kommun tillsammans med Räddningsverkets personal vid den 13:e konferensen för en Trygg och Säker Kommun i Prag.

9. Tillkomst av detta dokument

Ansökan beskriver det skadeförebyggande arbetet i Töreboda kommun. Det beskriver en process som startade 1996 och som ständigt pågår och vidareutvecklas. Många människor har varit delaktiga, politiskt eller i form av arbetsgrupper och inom sina ordinarie arbeten. För att arbetet ska vara framgångsrikt fodras många människors engagemang utan vilkas hjälp detta dokument inte hade kommit till stånd.

Ett varmt tack riktas till alla deltagare i styrgruppen för En säker och Trygg kommun.

Kent Carlsson, näringslivet
Kennet Edvinsson, polisen
Stefan Elofsson, socialtjänsten
Roger Ewaldsson, tekniska kontoret
Monica Hävner, barn- och utbildningsförvaltningen
Henrik Jansson, kultur- och fritidsförvaltningen
Ann-Christine Jonsson, naturbruksgymnasiet Sötåsen
Monica Kihlström, socialtjänsten (IFO)
Barbro Klingstedt, primärvården
Christer Olsson, räddningstjänsten
Bo Stenemar, tekniska kontoret
Anne-Marie Tellander, näringslivet
Hans Thorsell, kultur- och fritidsförvaltningen
Ralf Vestman, miljö- och byggkontoret

Vidare framförs ett stort tack till arbetsgrupper, näringsliv och organisationer som bidragit med värdefulla insatser samt Näringslivsutvecklare och Folkhälsoplanerare som författat detta dokument.

Töreboda kommun i maj 2005

Kjell Feltsten
Kommunstyrelsens ordförande

10. Referensmaterial

- Barns skador i Sverige, barnskadeatlas med frekvenser och trender på nationell, läns- och kommunnivå 1987.2000. Barnsäkerhetsdelegationen SOU 2002:2. Edita Nordstedts Tryckeri AB
- Boij A, (2003)Ungdomars hälsa och drogvanor i Töreboda. Forskningsstationen, Mösseberg
- CAN Centralförbundet för alkohol – och narkotikaupplysning. www.can.se
- Folkhälsoprofil Töreboda kommun 2002. Folkhälsoenheten Skaraborg.
- Lidköping vid Väneren, 10 år som En Säker och Trygg kommun. Lidköpings kommun 1999.
- Nyckeln till ett säkrare och tryggare Skaraborg. Länsolycksfallprogram 1993 – 2010. Landstinget Skaraborg, rapport nr 31. Skövde 1992
- Olyckor i siffror, en rapport om olycksutvecklingen i Sverige 2004 års utgåva. Räddningsverket, Karlstad
- Skador registrerade i Skaraborg år 2001 och 2002. Skadeenheten Skaraborg 2003
- So RAD, Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning vid Stockholms universitet.(Internet)
- Statistiska Centralbyrån. Kommunfaktablad 2004 för Töreboda kommun
- Wellander G, Svanström L, Ekman R, (2000) Safety Promotion An introduction. Karolinska institutet, Dept.of Public Health Sciences, Div. of Social Medicine, Stockholm. Kristianstads Boktryckeri AB.
- Äldres skador i Sverige, äldreskadeatlas med data och trender på nationell, läns – och kommungrupps- och kommunnivå 1987 – 2001. Räddningsverket 2003 års utgåva. Danagårds Grafiska AB, Ödeshög

Övrigt:

I arbetet med att ta fram denna ansökan har vi dessutom tagit del av ansökningarna från: Skövde, Mariestad, Lidköping, Ludvika och Katrineholms kommuner.

11. Aktuell skadestatistik i Töreboda

Skadestatistiken för åren 1999 - 2003 är baserad på skadade personer som är boende i Töreboda kommun och som registrerats vid hälso- och sjukvårdens mottagningar i Skaraborg.

Redovisningen är uppdelad på skadeplats, situation och skademekanism. Åldersindelningen är följande 0-5 år, 6-19 år, 20-64 år samt > 65 år. Statistiken är hämtad från Skadeenheten Skaraborg.

Aktuell skadestatistik i Töreboda

Fördelning av skadeplatser: Barn 0-5 år boende i Töreboda kommun, beräknat på per 1000 inv i åldersgruppen för varje år.

Skadeplats	år 1999	år 2000	år 2001	år 2002	år 2003
Bostad/bostadsområde	102	138	124	133	139
Skola, offentliga lokaler, institutionsområde	23	20	35	41	26
Fri natur	7	9	2	12	4
Transportområde	19	11	6	6	8
Nöjes-, kultur- och parkområden	2	4	2	4	2
Annat och ospecificerat skadeområde	0	2	0	2	0
Butiks-, handels- och serviceområde	0	2	0	2	0
Hav, sjö, älv	0	0	0	2	0
Idrotts- och sportanläggningar	5	9	4	2	2
Produktions- och verkstadsområde	2	4	0	0	2
Totalt	160	197	173	205	183

0-5 åringar per 1000 inv. i Töreboda kommun där skadan inträffat inom- eller utomhus i bostad/bostadsområden.

Inne-ute	år 1999	år 2000	år 2001	år 2002	år 2003
inne	76	104	98	84	107
ute	26	32	24	49	16
okänt	0	2	2	0	0
Totalt	102	138	124	133	139

Fördelning av skadeplatser: Barn 6-12 år boende i Töreboda kommun, beräknat på per 1000 inv i åldersgruppen för varje år.

Skadeplats	år 1999	år 2000	år 2001	år 2002	år 2003
Skola, offentliga lokaler, institutionsområde	53	44	54	61	37
Idrotts- och sportanläggningar	29	36	29	59	46
Bostad/bostadsområde	55	49	55	56	40
Transportområde	17	15	21	34	25
Produktions- och verkstadsområde	4	10	5	10	5
Fri natur	7	13	6	7	6
Nöjes-, kultur- och parkområden	1	3	6	4	3
Hav, sjö, älv	1	2	0	3	1
Butiks-, handels- och serviceområde	2	0		2	0
Annat och ospecificerat skadeområde	1	2	1	1	1
Totalt	169	172	178	236	166

6-12 åringar per 1000 inv. i Töreboda kommun där skadan inträffat inom- eller utomhus i bostad/bostadsområden.

Inne-ute	år 1999	år 2000	år 2001	år 2002	år 2003
inne	26	23	20	16	20
ute	28	25	35	40	21
okänt	1	0	0	0	0
Totalt	55	49	55	56	40

Fördelning av skadeplatser: Ungdomar 13-19 år boende i Töreboda kommun, beräknat på per 1000 inv i åldersgruppen för varje år.

Skadeplats	år 1999	år 2000	år 2001	år 2002	år 2003
Idrotts- och sportanläggningar	54	63	63	63	69
Bostad/bostadsområde	38	23	25	32	35
Transportområde	21	23	18	32	25
Skola, offentliga lokaler, institutionsområde	19	15	16	21	17
Produktions- och verkstadsområde	19	22	21	20	14
Fri natur	12	1	2	12	12
Nöjes-, kultur- och parkområden	3	5	10	7	4
Hav, sjö, älv	1	0	2	2	2
Annat och ospecificerat skadeområde	3	3	1	1	1
Butks-, handels- och serviceområde	1	0		0	0
Totalt	172	158	158	192	179

13-19 åringar per 1000 inv. i Töreboda kommun där skadan inträffat inom- eller utomhus i bostad/bostadsområden.

Inne-ute	år 1999	år 2000	år 2001	år 2002	år 2003
inne	24	16	19	12	27
ute	13	7	5	19	8
okänt	0	0	0	1	0
Totalt	38	23	25	32	35

Situation när skadan inträffade på barn 0-5 år per 1000 inv. och år i Töreboda kommun.

SITUATION	år 1999	år 2000	år 2001	år 2002	år 2003
Fritid/privat tid	134	176	136	162	155
Barnomsorgstid	24	20	37	43	28
Färd till och från utbildning	2	0	0	0	0
Utbildningstid	0	2	0	0	0
Totalt	160	197	173	205	183

Situation när skadan inträffade på barn 6-12 år per 1000 inv. och år i Töreboda kommun.

SITUATION	år 1999	år 2000	år 2001	år 2002	år 2003
Fritid/privat tid	109	107	107	143	113
Utbildningstid	47	54	57	77	42
Barnomsorgstid	9	9	11	11	8
Färd till och från utbildning	5	3	2	5	2
Totalt	169	172	178	236	165

Situation när skadan inträffade på ungdomar 13-19 år per 1000 inv. och år i Töreboda kommun.

SITUATION	år 1999	år 2000	år 2001	år 2002	år 2003
Fritid/privat tid	117	108	116	123	129
Utbildningstid	40	34	31	56	42
Arbets tid	9	11	11	8	7
Färd till och från arbete	0	0	0	3	0
Färd till och från utbildning	6	3	0	2	1
Totalt	172	156	158	192	179

Skademekanismer: Barn 0-5 år per 1000 inv. och år i Töreboda kommun

SKADEMEKANISM	år 1999	år 2000	år 2001	år 2002	år 2003
Slag/stöt pga fall	78	135	102	105	105
Klämning/skäring/tick	28	18	31	49	32
Slag/stöt pga kontakt med föremål, person eller djur	40	29	28	35	38
Främmande föremål	10	5	8	8	4
Akut överansträngning av kroppen eller kroppsdel		7	2	6	2
Kemisk påverkan	3	5	2	2	0
Termisk påverkan	3	0	0	0	2
Annan och ospecificerad skademekanism					2
Elektricitet, strålning och effekt av annan energipåverkan					
Totalt	160	197	173	205	183

Skademekanismer: Barn 6-12 år per 1000 inv. och år i Töreboda kommun

SKADEMEKANISM	år 1999	år 2000	år 2001	år 2002	år 2003
Slag/stöt pga fall	68	56	74	128	69
Slag/stöt pga kontakt med föremål, person eller djur	66	67	68	63	73
Klämning/skäring/tick	24	33	21	27	13
Främmande föremål	4	4	3	9	7
Akut överansträngning av kroppen eller kroppsdel	4	7	8	8	3
Kemisk påverkan	2	3	0	1	0
Termisk påverkan		2	1	1	0
Annan och ospecificerad skademekanism	2				0
Elektricitet, strålning och effekt av annan energipåverkan			2		0
Totalt	169	172	178	236	169

Skademekanismer: Ungdomar 13-19 år per 1000 inv. och år i Töreboda kommun

SKADEMEKANISM	år 1999	år 2000	år 2001	år 2002	år 2003
Slag/stöt pga kontakt med föremål, person eller djur	78	76	78	73	67
Slag/stöt pga fall	49	35	41	58	62
Klämning/skäring/tick	21	25	18	29	20
Akut överansträngning av kroppen eller kroppsdel	8	11	15	17	16
Främmande föremål	10	4	3	13	12
Annan och ospecificerad skademekanism	1	1		1	1
Kemisk påverkan	2	0	1	0	0
Elektricitet, strålning och effekt av annan energipåverkan		2			1
Termisk påverkan	3	1	1	0	0
Totalt	172	156	158	192	179

Fördelning av skadeplatser: Vuxna 20-64 år boende i Töreboda kommun, beräknat på per 1000 inv. i åldersgruppen för varje år

Skadeplats	år 1999	år 2000	år 2001	år 2002	år 2003
Bostad/bostadsområde	33	34	38	43	33
Produktions- och verkstadsområde	27	33	29	30	26
Transportområde	17	14	17	15	17
Idrotts- och sportanläggningar	12	13	11	12	12
Fri natur	7	5	7	7	7
Skola, offentliga lokaler, institutionsområde	5	5	3	3	2
Hav, sjö, älv	1	1	0	2	0
Nöjes-, kultur- och parkområden	2	2	3	2	2
Annat och ospecificerat skadeområde	3	2	3	1	2
Butiks-, handels- och serviceområde	2	1	2	1	1
Totalt	108	109	114	116	102

20-64 åringar per 1000 inv. i Töreboda kommun där skadan inträffat inom- eller utomhus i bostad/bostadsområden.

Inne-ute	år 1999	år 2000	år 2001	år 2002	år 2003
inne	18	20	20	22	17
ute	14	14	18	21	16
Totalt	33	34	38	43	33

Fördelning av skadeplatser: 65 år och äldre boende i Töreboda kommun, beräknat på per 1000 inv. i åldersgruppen för varje år.

Skadeplats	år 1999	år 2000	år 2001	år 2002	år 2003
Bostad/bostadsområde	58	62	48	57	50
Offentliga lokaler, institutionsområde	16	19	16	15	11
Transportområde	9	9	10	11	13
Fri natur	4	3	3	5	9
Produktions- och verkstadsområde	6	4	4	4	2
Idrotts- och sportanläggningar	1	1	2	3	1
Annat och ospecificerat skadeområde	3	2	1	2	2
Butiks-, handels- och serviceområde	1	2	1	1	2
Nöjes-, kultur- och parkområden	1	1	0	1	1
Hav, sjö, älv	1	1	0	0	1
Totalt	97	103	85	97	90

Åldersgruppen 65+ per 1000 inv. i Töreboda kommun där skadan inträffat inom- eller utomhus i bostad/bostadsområden.

Inne-ute	år 1999	år 2000	år 2001	år 2002	år 2003
inne	39	41	29	41	36
ute	19	21	19	16	14
Totalt	58	62	48	57	50

Situation när skadan inträffade på vuxna 20-64 år per 1000 inv. och år i Töreboda kommun.

SITUATION	år 1999	år 2000	år 2001	år 2002	år 2003
Fritid/privat tid	68	71	78	79	68
Arbets tid	33	36	32	33	32
Färd till och från arbete	4	2	3	2	1
Färd till och från utbildning	1	0	0	0	0
Skoltid/utbildningstid	1	1	1	0	0
Totalt	108	109	114	116	102

Situation när skadan inträffade i åldersgruppen 65 år och äldre per 1000 inv. och år i Töreboda kommun.

SITUATION	år 1999	år 2000	år 2001	år 2002	år 2003
Fritid/privat tid	91	100	83	94	89
Arbets tid	5	3	2	3	2
Färd till och från arbete	1	0	0	0	0
Os specificerad tid	1	0	0	0	0
Totalt	97	103	85	97	90

Skademekanismer: Vuxna 20-64 år per 1000 inv. och år i Töreboda kommun.

SKADEMEKANISM	år 1999	år 2000	år 2001	år 2002	år 2003
Slag/stöt pga fall	28	26	31	31	24
Slag/stöt pga kontakt med föremål, person eller djur	31	30	32	30	29
Klämning/skäring/s tick	24	25	24	27	25
Främmande föremål	12	14	12	15	14
Akut överansträngning av kroppen eller kroppsdel	10	12	13	10	9
Kemisk påverkan	1	1	0	1	1
Elektricitet, strålning och effekt av annan energipåverkan	1	0	1	1	0
Termisk påverkan	0	1	1	1	0
Annan och ospecificerad skademekanism	1	0	1	0	0
Totalt	108	109	114	116	102

Skademekanismer: 65 år och äldre per 1000 inv. och år i Töreboda kommun.

SKADEMEKANISM	år 1999	år 2000	år 2001	år 2002	år 2003
Slag/stöt pga fall	66	68	56	63	54
Klämning/skäring/s tick	10	15	13	17	14
Slag/stöt pga kontakt med föremål, person eller djur	14	10	6	11	9
Akut överansträngning av kroppen eller kroppsdel	3	4	7	3	7
Främmande föremål	1	3	3	2	5
Termisk påverkan	2	0	0	2	1
Kemisk påverkan	0	1	1	1	0
Annan och ospecificerad skademekanism	2	1	0	0	1
Elektricitet, strålning och effekt av annan energipåverkan	0	0	1	0	0
Totalt	97	103	85	97	90